

Вікторія Добровольська,
кандидат історичних наук, доцент
завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін та
інноваційної педагогіки,
Херсонська державна морська академія
e-mail: kaf.sgd.ip@gmail.com

РОЛЬ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ МОРСЬКОЇ ГАЛУЗІ

Однією з найважливіших умов життя людини в суспільстві є комунікація, тобто обмін думками, передача і отримання інформації від однієї особи до іншої, спілкування за допомогою вербальних і невербальних засобів.

Процеси глобалізації та інформатизації, постійне збільшення обсягу людських знань роблять актуальним феномен “комунікація”, сприяють зростанню кількості теоретичних і прикладних досліджень з даної проблеми.

Мета цієї статті – розкрити зміст терміну «комунікація», сутність поняття «міжкультурна комунікація», висвітлити проблематику навчальної дисципліни «Міжкультурна комунікація» як важливої частини змісту навчання курсантів у Херсонській державній морській академії.

У широкому сенсі *комунікація* – це одна з основ людської життєдіяльності та різноманітність форм мовної діяльності людини. У вузькому значенні *комунікація* виступає як сутнісна риса людського буття [1, с.37].

Комунікація характеризується великою видовою різноманітністю. Ми розглянемо міжкультурну комунікацію як науку, яка досліджує особливості вербального та невербального спілкування людей, представників різних національних та лінгвокультурних спільнот. В умовах глобалізації актуальним стає вміння людини досконало висловлюватися й уважно чути, розуміти специфічні смисли, які виражають та інтерпретують учасники міжкультурної комунікації.

З поширенням міжнародних зв'язків, інтернаціоналізацією світової громади загалом змінився і характер спілкування. Серед усіх можливих засобів комунікації, які створило людство,

основною є мова, для якої комунікативна функція визначальна [2, с. 10]. Налагодження ділових і особистих контактів із представниками інших держав передбачає володіння іноземними мовами. Знання мов також формує особистісні якості суб'єкта комунікації – відкритість, готовність до спілкування з представниками інших культур, терпимість.

Але цього замало, оскільки серйозною перешкодою у спілкуванні з іноземцями є незнання їхніх етнічних і культурних особливостей. Способи уникнення непорозумінь на культурному ґрунті у спілкуванні з громадянами інших держав досліджує міжкультурна комунікація [2, с. 9].

Ключовою ознакою міжкультурної комунікації є її інтердисциплінарність, що зумовлює необхідність звернення до багатьох суміжних галузей. Так, міжкультурна комунікація перебуває у зв'язку з мовознавством, історією, філософією, етнологією, соціологією, психологією, культурологією тощо.

У результаті зростання комунікативних потреб членів соціуму збільшується перелік спеціальностей у вітчизняних закладах вищої освіти, що передбачають ґрунтовну комунікативну підготовку відповідно до вимог часу, перспектив суспільства та практичних завдань професійної сфери. Саме у такому напрямку здійснюється підготовка фахівців за спеціальністю 271 «Морський та внутрішній водний транспорт».

Праця фахівців морської галузі часто відбувається в екстремальних умовах. Специфіка роботи на судні впливає на спілкування. До факторів, що найбільше позначаються на характері й особливостях спілкування, відносять: багатонаціональний екіпаж й іншомовне комунікативне середовище; різке звуження зовнішніх соціальних зв'язків в умовах обмеженого простору судна; нерозділеність сфер виробництва та побуту [3, с. 18–19].

Комунікація фахівців морського та річкового транспорту вважатиметься успішною за умов їхньої повноцінної взаємодії з іншими членами іншомовного екіпажу, включаючи як безпосереднє, так і опосередковане спілкування у ході експлуатації суднового обладнання.

Навчальна дисципліна «Міжкультурна комунікація» є важливою складовою професійної підготовки фахівця морського

та внутрішнього водного транспорту. Вона відноситься до вибіркового освітніх компонентів, що пропонуються для вивчення курсантам факультету судноводіння та факультету суднової енергетики. Курс спрямований на розвиток ефективних навичок взаємодії, спілкування, інтегрування до міжнародного екіпажу в умовах іншомовного і багатокультурного середовища із застосуванням стратегії мовної і комунікативної поведінки з відповідним ступенем толерантності.

Вивчення навчальної дисципліни «Міжкультурна комунікація» передбачає засвоєння здобувачами вищої освіти ефективних моделей міжкультурної комунікації в умовах глобалізації, яка є визначальним чинником розвитку сучасного суспільства.

Зазначена дисципліна має активні зв'язки з такими курсами як: історія та культура України, філософія, психологія самоменеджменту та менеджмент людських ресурсів, морська англійська мова.

У ході вивчення навчальної дисципліни передбачено:

- ознайомлення з різними аспектами міжкультурної комунікації (культурологічним, лінгвістичним, психологічним, соціально-комунікативним, етичним, професійно-прикладним);
- вивчення різних категорій міжкультурної комунікації (нація, народ, етос, національно-етнічна свідомість, менталітет, етнос, національний стереотип, культурний код, національно-культурний символ, національна картина світу, архетип, прототип тощо);
- розуміння культурної картини світу;
- ознайомлення з видами, формами, характеристиками культур, взаємозв'язком культур;
- вивчення моделей міжкультурної комунікації;
- формування здатності до міжкультурного співробітництва тощо.

Зазначені аспекти допомагають зрозуміти культурну картину світу, засвоїти вербальні і невербальні засоби в міжкультурній комунікації, а також особливості комунікації у різних культурах, етносах, народів, національностей на сучасному етапі розвитку людства.

Результатом вивчення навчальної дисципліни «Міжкультурна комунікація» є:

- набуті знання щодо особливостей міжкультурної комунікації, її структурних компонентів, розуміння особливостей субкультур та особливості культур націй і народів світу для досягнення взаєморозуміння й позитивного результату у міжкультурних контактах;
- уміння застосовувати ефективні моделі міжкультурної комунікації, методи і прийоми конструктивного спілкування у багатонаціональному екіпажі; недопущення або вирішення міжкультурних непорозумінь та конфліктів; застосування на практиці ефективних методів і прийомів досягнення позитивного результату комунікації;
- навички ефективної взаємодії у багатонаціональних міжкультурних екіпажах; дотримання толерантного ставлення до представників інших культур; володіння методологічними прийомами комунікативної поведінки в різних сферах життя; практичне використання отриманих знань в конкретних ситуаціях міжкультурної взаємодії; володіння методикою та навичками попередження й усунення міжкультурних конфліктів.

Цілісна самореалізація окремої особистості є запорукою успішного суспільного розвитку загалом [1, с.35]. Тому людина, прагнучи досягти поставлені життєві і професійні цілі, повинна здобути навички міжкультурної комунікації, а саме: адекватно сприймати і інтерпретувати різні культурні цінності; бачити в інших культурах загальні й спільні риси; приймати нові знання про чужу культуру для більш глибокого пізнання своєї; співвідносити існуючі етнокультурні стереотипи з власним досвідом і робити адекватні висновки; вміти переглядати і змінювати свої оцінки чужої культури відповідно до розширення навичок і досвіду міжкультурного спілкування; змінювати самооцінку в результаті осягнення іншої культури і відмови від необґрунтованих стереотипів або забобонів; синтезувати та узагальнювати свій особистий досвід у міжкультурному діалозі [4, с.83].

Таким чином, у міжкультурній комунікації першорядну роль відіграє спілкування, діалог або полілог культур. Головним результатом досягнення комунікації є інтеграція у

багатокультурне іншомовне середовище за умови збереження власної культурної ідентичності. На це і спрямована навчальна дисципліна «Міжкультурна комунікація», яка відіграє важливу роль у процесі підготовки фахівців морської галузі у Херсонській державній морській академії.

Список використаних джерел

1. Добровольська В. А., Місевич С. В. Феномен деструктивної самореалізації у бутті сучасної людини: метаантропологічний підхід. *Перспективи. Соціально-політичний журнал*. 2021. № 2. С.34–42.
URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/12919>
2. Манакін В. М. Мова і міжкультурна комунікація. Київ : ВЦ «Академія», 2012. 285 с.
3. Тихонова І. Ю. Особливості формування міжкультурної комунікативної компетентності майбутніх фахівців морської галузі. *Наукова думка сучасності і майбутнього: збірник статей учасників 35 Всеукраїнської практично-пізнавальної інтернет-конференції* (м. Дніпро, 29 січня - 5 лютого 2020). С.17–19. URL: <http://naukam.triada.in.ua/images/files/zbirnik35.pdf>
4. Костенко Д. В. Міжкультурна комунікація у сучасному світі. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка*: збірник наукових праць. 2018. № 30. С.80–85.

Наталія Бурмакіна,

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов,
Поліський національний університет
e-mail: burmakinanatalia@gmail.com

ІНШОМОВНА КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ ДО ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ ЗА КОРДОНОМ

Досвід фахової практичної діяльності є необхідною складовою загальної підготовки майбутнього фахівця у закладі вищої освіти